

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

281-98/16

Београд

дел. бр. 48887 датум: 12. 12. 2016. год.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Извештај о посетама Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима

Београд, децембар 2016. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТАМА

ПОСЕЋЕНЕ УСТАНОВЕ	Прихватни центар у Принциповцу, Прихватни центар у Шиду и Прихватни центар у Адашевцима
ЦИЉ ПОСЕТА	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана
ДАТУМИ ПОСЕТА	02. децембар 2016. године
НАЈАВЕ ПОСЕТА	Посете свим установама су биле најављене
ТИМ ЗА ПОСЕТЕ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Ана Окановић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/Одељење за права детета</i></p> <p>Преводиоци: Марко Гагић, <i>арапски језик</i> Момир Турудџић, <i>фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници посећених установа су остварили сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у документацију и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТА

Након представљања мандата и чланова тима НПМ руководиоцима посећених Прихватних центара, један део тима НПМ је обављао разговоре са руководиоцима, службеним лицима и медицинским особљем сва три Прихватна центра и остварио увид у евиденције и релевантну документацију, док је други део тима разговарао са мигрантима који су смештени у Прихватним центрима.

1. Увод

НПМ је 25. септембра 2015. године посетио Прихватни центар у Принциповцу, а 26. јануара 2016. године Прихватне центре у Адашевцима и Шиду, о чему су сачињени Извештаји.⁴ Ови Центри су тада служили мигрантима као успутна станица пре наставка пута у Републику Хрватску, а властима Републике Србије како би евидентирали мигранте који пролазе кроз нашу земљу. У Центрима су се задржавали по неколико сати, ретко би преноћили и ту су добијали исхрану и имали могућност да се одморе, окупају и обаве здравствене прегледе.

Након затварања тзв. балканске руте променила се намена ових Центара, јер у њима сада мигранти бораве дужи временски период, у просеку око 3 месеца са тенденцијом продужавања овог периода. Поједини су ту од поновног отварања Центара (дуже од 5 месеци). Највећи број њих жели да настави пут ка развијеним земљама Европе, углавном преко Мађарске. Они се доводе или сами долазе, напуштајући неформална места окупљања на отвореном у насељеним местима или из других прихватних центара. Већина се налази на списковима за пријем код мађарских власти и овде чекају информацију за када је заказан њихов пријем. С обзиром да је Мађарска смањила број миграната којима дневно омогућава улазак у земљу – према наводима службеника Комесаријата за избеглице и миграције (*у даљем тексту: Комесаријат*), сада месечно у Мађарску улази око 400 миграната – процена је да ће новопридошли мигранти чекати свој ред 5 – 6 месеци. Спискови се редовно допуњују новим мигрантима и шаљу у Прихватни центар у Суботици, где их представници мигрантске заједнице достављају мађарским властима. За разлику од претходног периода, Мађарска више не шаље потврђене спискове, па се они и не истичу у оквиру Центара. Када дођу на ред, мигранти из Прихватних центара у Принциповцу, Шиду и Адашевцима сами одлазе до границе са Мађарском или их одвози Међународна организација за миграције (*ИОМ*).

Наведено недвосмислено указује на бројне проблеме са којима ће се Република Србија суочити у наредном периоду, имајући у виду да продужавање времена задржавања миграната у земљи захтева обезбеђивање услуга и подршке које превазилазе привремено збрињавање. Надаље, отвориће се и питање интеграције миграната.

2. Организација рада и општи услови у посећеним Центрима

НПМ је у Центрима које је посетио приметио уложени напор службеника Комесаријата и других ангажованих лица у циљу збрињавања великог броја миграната и адекватног одговора комплексним ситуацијама које постоје у Центрима.

Центрима руководе службеници Комесаријата, с тиме што је једна службеница координаторка за Прихватне центре у Принциповцу и Шиду. У Центрима су стално присутни службеници Комесаријата, којима смена траје 7 дана и задужени су за функционисање и координацију свакодневних активности. Стално су присутни и полицијски службеници, који су задужени за одржавање јавног реда и мира. Поред њих, у Центре учестало долазе и стручни радници Центра за социјални рад у Шиду. У Центрима су присутни представници разних организација цивилног друштва које

⁴ Извештај о посети Прихватном центру у Принциповцу бр. 71-91/15, дел. бр. 36892 од 07. октобра 2015. год. и Извештај о посети Прихватним центрима у Адашевцима и Шиду бр. 281-8/16, дел. бр. 8608 од 11. марта 2016. год.

пружају хуманитарну помоћ и услуге мигрантима, као и представници Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (*UNHCR*) и *IOM*.

О мигрантима се у Центрима воде једнообразне електронске евиденције, у које се од личних података уписују: име и презиме, пол, узраст (да ли је малолетан или пунолетан), земља порекла, датум рођења и међусобни породични односи. Бројно стање миграната се проверава увече и воће смена извештаје о бројном стању, структури миграната (по земљи порекла, узрасту и полу) и важним догађајима свакодневно шаљу Комесаријату. Информација о попуњености капацитета се даље прослеђује Министарству унутрашњих послова, како би знали где могу доводити или упућивати нове мигранте. Поред наведених, Комесаријату се достављају и недељни и месечни извештаји.

Имајући у виду да готово ни један мигрант који борави у овим Центрима није био евидентиран од стране Министарства унутрашњих послова, ово министарство је започело са регистрацијом свих миграната непосредно пре посета НПМ и она ће бити окончана у наредних неколико дана. Према наводима службеника Комесаријата, мигранти су приликом ове регистрације попуњавали упитнике о личним подацима, које су службеници Министарства унутрашњих послова уносили у базу података, оригинал попуњеног упитника са пријемним печатом и датумом пријема су задржавали мигранти, а копију упитника Центар. Мигранти старији од 14 година су дактилоскопирани и фотографисани.

Центри су отвореног типа, у смислу да спаваонице ни улазна врата нису закључани, да нема других препрека за удаљавање и да мигранти могу слободно да их напусте. За одласке до оближњих насеља је потребно да се јаве службеницима Комесаријата, а ради одласака у удаљенија места, што подразумева и дуже одсуство, издаје им се потврда да су смештени у Центру. Њихово коначно напуштање Центра се бележи у електронској евиденцији.

По доласку у Центре, мигранти се евидентирају, пролазе лекарски преглед, скенирају се ручним метал детектором, прегледају им се ствари и одузима им се алкохол, опасно оруђе, као што су маказе и ножеви, као и храна, због могућности да је неисправна и потом се смештају у слободне капацитете. Према наводима, службеници Комесаријата прегледају ствари мигранткињама, а службеници мигрантима. Породице се смештају у чврсте објекте (у Принциповцу је то зграда некадашње болнице, у Шиду некадашње управе кланице, а у Адашевцима хотела), док се самци углавном смештају у шаторе у двориштима.

На дан посете у Центрима није било миграната са инвалидитетом. Међутим, ни у једном Центру није било просторија за смештај нити тоалета који су њима прилагођени.

1.

УТВРЂЕНО

У Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима не постоје услови за смештај особа са инвалидитетом.

РАЗЛОЗИ

Органи јавне власти дужни су да особама са инвалидитетом обезбеде уживање права и слобода без дискриминације.⁵

Забрањена је дискриминација на основу инвалидности у погледу доступности услуга и приступа објектима у јавној употреби и јавним површинама.⁶

Зграде јавне и пословне намене, као и други објекти за јавну употребу (улице, тргови, паркови и сл.), морају се пројектовати, градити и одржавати тако да свим корисницима, а нарочито особама са инвалидитетом, деци и старим особама, омогућавају несметан приступ, кретање и боравак, односно коришћење у складу са одговарајућим техничким прописима чији су саставни део стандарди који дефинишу обавезне техничке мере и услове пројектовања, планирања и изградње, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама.⁷

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се у Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима обезбедили услови за смештај особа са инвалидитетом.

Ангажовани су радници на одржавању хигијене Центара, а од миграната се тражи и да сами одржавају хигијену просторија у којима бораве. Према службеним наводима, поједини мигранти одбијају сарадњу у овом погледу, а поједини прихватају задужења. Средства за одржавање личне хигијене су такође обезбеђена у Центрима. Проблем са недовољном количином топле воде, узрокован бројем миграната, присутан је у сва три Центра. Ово је нарочито изражено и створиће додатне проблеме у ситуацији појаве и потенцијалног ширења болести, као и ако се узме у обзир да ускоро почиње зимски период године и да ће температура бити све нижа.

2.**ПРЕПОРУКА**

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети одговарајуће мере како би се у Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима обезбедила довољна количина топле воде за потребе лица која бораве у Центрима.

Здравствену заштиту мигрантима пружа медицинско особље које је ангажовано од стране хуманитарних организација. У сваком Центру је формирана амбуланта. По 1 лекар и медицински техничар раде у Прихватним центрима у Принциповцу и Шиду у две смене, а Прихватном центру у Адашевцима у 3 смене, тако су овде доступни 24 сата дневно. Када медицинско особље није присутно у Прихватним центрима у Принциповцу и Шиду, позива се локална Служба хитне медицинске помоћи, а уз то је једна мобилна медицинска екипа доступна за оба Центра. Специјалистички прегледи се обављају у здравственим установама у Шиду и Сремској Митровици, а у Прихватни центар у Адашевцима долазе поједини специјалисти. Оригинал извештаја о лекарским

⁵ Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом ("Службени гласник РС" бр. 33/06), чл. 4.

⁶ Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, чл. 13. ст. 1.

⁷ Закон о планирању и изградњи ("Сл. гласник РС", бр. 72/09, 81/09 - испр., 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14 и 145/14), чл. 5. ст. 1.

прегледима се дају мигрантима, а копије се чувају у амбулантима. Преписану терапију, коју обезбеђују хуманитарне организације, дели медицинско особље у амбулантима.

Мигранти се јављају на преглед тако што сами дођу до амбуланте. Од појаве телесних ваши у Центрима је успостављена пракса да се сви новопридошли мигранти прво прегледају, "на голо". Уколико се утврди присуство ваши, мигранти се третирају у складу са упутством Института за јавно здравље Србије: купање посебним шампонима и пресвлачење у нову, чисту гардеробу. Њихове ствари им се након прања враћају. Уколико се ради о групи миграната, цела група се ставља у изолацију и чланови групе, један по један пролазе кроз треман и из изолације прелазе у редован смештај. Телесне ваши углавном имају самци, претпоставља се због неадекватних услова у којима су боравили до доласка у Центре. Радници Завода за јавно здравље Сремска Митровица редовно обилазе Центре.

У свим Центрима су идентификовани малолетници без пратње. О овој чињеници се одмах обавештава Центар за социјални рад у Шиду, чији стручни радници свакодневно долазе у Центре ради заштите ових малолетника, а за хитне случајеве су доступни на позив 24 сата дневно. Сви Центри имају кутке за децу, одговарајуће опремљене просторије (боја зидова, намештај...), које су предвиђене за дневни боравак деце и у којима са њима раде стручни радници које финансирају нека од организација цивилног друштва. У Центрима има трудница и породиља, а порођаји се обављају у болници у Сремској Митровици. У кутцима за децу се ради и на њиховој едукацији. Преко хуманитарних организација се обезбеђују пелене, храна за бебе и средства за одржавање хигијене жена и деце. Гинеколошки и прегледи педијатра су омогућени на исти начин као и други специјалистички прегледи, с тиме што у Прихватном центру у Шиду децу прегледа лекарка која је ту ангажована и која по потреби консултује педијатра Дома здравља у Шиду.

Ћебад, постељина, одећа и обућа се углавном обезбеђују из донација. Сваки Центар има одређене залихе ових ствари, а добављају се из централног складишта у Иригу. Службеници Комесаријата истичу честе злоупотребе добијених ствари од стране миграната: да узму више него што им је намењено, да ствари не чувају и не перу и слично. Направљени су распореди за периодично прање ћебади и постељине, о трошку хуманитарних организација, ван Центара, с обзиром да машине за веш које постоје у Центрима не би могле да оперу толику количину ствари. Личну гардеробу мигранти перу на руке, такође због недовољних капацитета постојећих вешераја. У Прихвантом центру у Адашевцима је према наводима организовано прање свих ствари помоћу 10 машина за веш.

Хуманитарне организације обезбеђују мигрантима 3 obroka дневно, од којих је најмање један кувани. Исхрана је у складу са њиховим верским убеђењима, о чему су обавештени. Ради евиденције поделе исхране и спречавања злоупотреба, мигрантима су подељени обрасци у које службеници уписују датум поделе obroka и оверавају то својим потписом. На овај начин се може утврдити и колико дуго се поједини мигрант налази у Центру. Према наводима, то је једини примерак обрасца и уколико би га мигрант изгубио добио би нови.

За мигранте организације цивилног друштва су у Центрима организовале радионице шивења. У свим Центрима имају приступ интернету и могућност праћења тв програма у заједничким просторијама. Такође, планира се и увођење неких образовних програма.

Комуникација са мигрантима се обавља преко преводиоца или коришћењем енглеског језика, уколико га мигрант или неко ко је са њим у групи разуме. У Центрима је уочен недостатак преводиоца за одређене језике: Прихватни центар у Принциповцу има само 1 преводиоца за арапски језик, у Шиду 2 за фарси и 1 за арапски, у Адашевцима по 1 за арапски и фарси, с тиме што се дешава да преводилац за фарси није ту. Ни у једном Центру нема преводилаца за урду и пашту језик, иако се у последње време повећава број мигранта који говоре само ове језике. Проблем немогућности јасне комуникације између службеника Комесаријата и миграната протеком времена и растом броја миграната који се смештају у Центре може нарушити односе између службеника и миграната, довести до изолације појединих група миграната са којима се не може успоставити комуникација или до злоупотреба од стране миграната који посредују у комуникацији између службеника и других миграната и тако погоршати атмосферу у Центрима, што даље може довести до свеукупно лошег поступања према мигрантима.

3.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће анализирати потребе Прихватних центара у Принциповцу, Шиду и Адашевцима за преводиоцима, узимајући у обзир број и структуру миграната који се налазе у овим Центрима и на основу тога ангажовати преводиоце за потребне језике.

О правима и обавезама мигранти се, поред усмених упутстава од стране службеника, упознају и путем различитих обавештења окаченим унутар Центара, преведних углавном на арапски и фарси језик. У Прихватном центру у Адашевцима се примењује Правилник о кућном реду у центру за азил⁸ и извод из овог правилника је видно истакнут и преведен. Иако се не ради о Центру за азил, у којем се обезбеђују смештај и основни животни услови лицима која траже азил у Републици Србији,⁹ већ о Прихватном центру, намењеном за привремено збрињавање миграната који већином немају законски основ за боравак у Републици Србији, долазе из угрожених подручја и крајња дестинација су им развијене земље Европе, **аналогна примена Правилника о кућном реду у центру за азил, као по намени најсличније установе, када општим прописом није регулисан кућни ред прихватних центара, НПМ сматра добром праксом.** Такође, у Центрима постоје и представници мигрантских заједница, са којима су службеници Комесаријата успоставили сталну комуникацију ради прослеђивања потребних информација и упутстава мигрантима.

У Центрима спорадично долази до инцидената између миграната, узрокованих међунационалним нетрпељивостима, пијанством и другим неслагањима, као и међусобних оптужби за крађу. Такође, има и међусобних оптужби за крађе. Према службеним наводима, мигранти се учестало обраћају службеницима Комесаријата са различитим захтевима, који се испуњавају у мери у којој је то могуће. У погледу одржавања реда, наводе да је најчешће довољно само њихово појављивање да се нереди спрече или прекину, а озбиљније ситуације би решавала полиција. У Прихватном центру у Адашевцима су, према наводима руководиоца, отпуштени службеници Комесаријата који су ушли у физички сукоб са мигрантима.

⁸ "Сл. гласник РС", бр. 31/08

⁹ Закон о азилу ("Сл. гласник РС", бр. 109/07), чл. 21. ст. 1.

Основни проблем миграната, који су истицали током разговора са тимом НПМ, је неизвесност око наставка пута. И поред списка за пријем код мађарских власти, многи нису сигурни да ли се уопште налазе на списку, да ли ће и када доћи на ред нити су им јасни критеријуми по којима се одређује редослед. Разумљиво, посебно их забрињава што се по више месеци налазе у Републици Србији и што немају сигурне информације о томе када ће и да ли ће моћи да наставе пут. Ова неизвесност и несигурност око будућности и неразумевање ситуације у којој се налазе проузрокује стрес код миграната, који су јасно уочили чланови тима НПМ током посете Центрима и интервјуа са њима. На ове околности треба додати чињенице да су мигранти дужи период на путу, током којег су многи претпирели или су присуствовали насиљу, а многи су изгубили чланове породице или су се одвојили од њих. Стрес ће неминовно довести до погоршања њиховог психичког стања и може довести до конфликтних ситуација како међу мигрантима тако и између миграната и службеника који су ангажовани у Центрима. Према информацијама из медија,¹⁰ недавно је у близини Прихватног центра у Адашевцима мигрант који је овде био смештен извршио самоубиство вешањем. Он је путовао сам и неколико пута је покушао да пређе границу са Мађарском. Због свега овога је важно пружати психолошку помоћ мигрантима. У овом тренутку једино су у Прихватном центру у Шиду ангажовани психолози. Психолошкиња је у разговору са тимом НПМ представила своје активности, али и истакла проблем недостатка адекватне просторије за разговоре, због чега разговоре обавља у оквиру Центра, на отвореном, где није обезбеђена поверљивост разговора. Прихватни центри у Принциповцу и Адашевцима немају организовану психолошку подршку за мигранте, али је у Прихватном центру у Адашевцима, према наводима руководиоца, у плану да се она организује у наредном периоду и већ је намењена просторија за разговоре.

4.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ангазоваће стручна лица за пружање психолошке помоћи мигрантима који су смештени у Прихватним центрима у Принциповцу и Адашевцима.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима обезбедити посебну канцеларију за обављање поверљивих разговора миграната са стручним лицима која им пружају психолошку помоћ.

Према сазнањима службеника Комесаријата, поједини мигранти покушавају да сами пређу границу са Републиком Хрватском, али их хрватски полицијски службеници спречавају у томе, па се враћају у Центре. Према наводима, ређе него раније над тим мигрантима хрватски полицијски службеници примењују средства принуде, али има и таквих случајева: у Прихватном центру у Шиду службеници наводе да је један мигрант враћен након неуспешног покушаја нелегалног преласка границе Републике Хрватске и Републике Словеније са повредама за које је тврдио да их је задобио од стране хрватске полиције. О овом догађају обавештени су Комесаријат и полиција. Мигрант је медицински збринут у болници у Сремској Митровици, а његове повреде су фотографисали службеници Комесаријата. Копије лекарских извештаја су сачуване у Центру, а фотографија повреда на мигранту у телефону службеника Комесаријата.

¹⁰<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/hronika/2537592/migrant-izvrsio-samoubistvo-u-sumi.html>, приступљено 07. децембра 2016. год.

НПМ сматра да је пример добре праксе то што су наводи мигранта да су му полицијски службеници других држава нанели повреде документовани кроз извештаје, што су повреде фотографисане и сачињени лекарски извештаји и што је о свему обавештена полиција, што је и у складу са препоруком из раније упућеног Извештаја НПМ о посети Прихватним центрима у Адашевцима и Шиду.

3. Прихватни центар у Принциповцу

Прихватни центар у Принциповцу поново ради од јула 2016. године и од тада је у њему било смештено 1619 миграната. На дан посете, у Центру се налазило њих 411: 155 мушкараца, 67 жена, 104 дечака и 85 девојчица, од тога 70 самаца и 7 малолетника без пратње. Највише их је из Авганистана (184), Сирије (83), Ирака (49), Ирана (33), Пакистана (30) и Кубе (11). Према наводима, већина миграната смештених у овом Центру је претходно боравило на граници са Мађарском. Непосредно пре посете једна мигранткиња се породила у болници у Сремској Митровици и она и беба су смештени у Центру. Нико од ових миграната није изразио намеру да тражи азил у Републици Србији, иако су у претходна два дана сви регистровани од стране полицијских службеника.

Званични капацитет Центра је 270 места: 150 у згради некадашње болнице и 120 у монтажним објектима, који су чврсти, опремљени креветима и уређајима за грејање. Остали мигранти су због недостатка места смештени у шаторима постављеним у дворишту. У овим шаторима спавају на ћебићима раширеним по поду, греју се на пећи на дрва и постављени су и аларми за угљен-моноксид. Према наводима, у плану је изградња још два монтажна објекта за смештај и ограде око Центра, као и санација санитарних контејнера. У спаваоницама у згради има по 6 – 8 кревета, а у некима и 10. У једној спаваоници су углавном смештени мигранти исте националне припадности, иако су међусобно измешани по блоковима и имају свакодневни контакт.

Ангажовано је 7-8 службеника Комесаријата по седмодневној смени, мушког и женског пола. Полицијски службеници су присутни 24 сата дневно. Заједничке просторије снимају 16 камера којима приступ имају службеници Комесаријата. Просторије које су под видео надзором немају истакнуто обавештење о томе. Свакодневно ради и 5 особа задужених за одржавање хигијене.

5.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће унутар просторија Прихватног центра у Принциповцу које су под видео надзором на видном месту истакнути обавештења о томе, на језицима које мигранти који су смештени у Центру разумеју.

Према наводима медицинског особља, дневно се обави око 30 до 40 лекарских прегледа. У Центру има и миграната који болују од хроничних болести и који се по потреби упућују на специјалистичке прегледе у здравствене установе у Шиду и Сремској Митровици. Једном недељно мигранткиње се одводе на гинеколошке прегледе у Дом здравља у Шиду. Лекова има довољно. У тренутку посете, телесне ваши су имала 3 мигранта, а шуту 1.

Интервјуисан је већи број миграната, пореклом из Авганистана, Сирије и Ирака, који путују сами или са другим члановима својих породица, као и са једном малолетницом без пратње. Налазе се у Центру неколико месеци и чекају ред за улазак у Мађарску. С обзиром да спискови више нису истакнути, као и да су неки мигранти који су касније пристигли у Центар пре њих дошли на ред, поједини имају сумње у регуларност комплетне процедуре. Наводе проблеме које су имали током пута, као што су глад, умор и пешачење, али и лоше поступање од стране македонске и грчке полиције (наводили су ударце пендрецима, увреде, гурања). Нико није навео да је изразио намеру да тражи азил у Републици Србији и сви су указали да желе да стигну у развијене земље Европе (Немачка и Аустрија). Упознати са правима и обавезама које имају у Центру, немају примедбе на поступање службеника Центра, нити на полицијске службенике Републике Србије, немају проблеме са другим мигрантима који су овде смештени и највећи проблем им је неизвесност око тога када ће прећи границу. Наводе да имају потпуну слободу кретања и да им није забрањен излазак из Центра. Имали су лекарске прегледе по пријему у Центар и немају примедбе на здравствену заштиту нити на исхрану, али су указали на недостатак топле воде и лошу хигијену тоалета и постељине. Мајке са децом наводе да добијају хигијенске пакете за бебе који садрже пелене, креме и шампоне, а пожалиле су се да не добијају довољно хране за бебе и на недостатак одеће за децу. Као посебан проблем истакли су то што деца немају никакве услове за образовање, те да не иду у школу већ 2 године.

Члановима тима НПМ је током обављених интервјуа посебна пажња скренута на погоршано психичко стање свих људи које бораве у Центру, изазвано чекањем и неизвесношћу и указано да не постоји довољна психолошка подршка и адекватно лечење. У циљу олакшавања комуникације, указали су на потребу да у Центру постоји преводилац на фарси.

4. Прихватни центар у Шиду

Прихватни центар у Шиду поново ради од августа 2016. године и од тада је у њему било смештено 1332 миграната. На дан посете, у Центру се налазило њих 574: 52 мушкараца, 59 жена, 82 дечака и 52 девојчица са породицама, као и 265 самаца и 64 малолетника без пратње. Највише их је из Авганистана (254), Пакистана (154), Ирака (78), Сирије (39), Ирана (31) и Бангладеша (16). Регистрација од стране Министарства унутрашњих послова је започета 28. новембра и у плану је да се оконча 05. децембра 2016. године.

Званични капацитет Центра је 462 места, а у наредном периоду ће се проширењем добити још 22 места. Службеници Комесаријата истичу да је овај Центар на удару, јер се налази у насељеном месту, одмах поред аутобуске станице и да мигранти често покушавају и успевају да прескоче ограду и уђу у Центар неопажени. Ако не могу да сместе нове мигранте упућују их да се пријаве у полицијску станицу како би их полицијски службеници одвели или упутили тамо где има места. Проблеми постоје и са локалним становништвом: док некима сметају, продавци робе и пружаоци одређених услуга остварују додатну зараду од потрошње миграната у Шиду.

Према наводима службеника Комесаријата, тренутно се граде још један објекат за смештај и нови санитарни блок, а од следеће недеље ће почети са радом унапређен систем грејања. Такође, планира се и оспособљавање вешераја.

Ангажовано је 8 службеника Комесаријата по седмодневној смени, мушког и женског пола. Поред њих, и даље је од стране Комесаријата ангажовано и локално

становништво. Полицијски службеници су према наводима присутни 24 сата дневно. Према наводима службеника Комесаријата, у неколико наврата било је и интервенција полиције, али по њиховим сазнањима, није било кривичних пријава. У овом Центру нема видео надзора. Свакодневно ради и 4 особа задужених за одржавање хигијене.

Обављен је разговор са лекаром и психолошкињом чија је била смена у тренутку посете. Лекарка је истакла проблем недостатка лекова и навела да дневно обави око 50 прегледа и да се, у циљу спречавања ширења болести, обављају систематски прегледи миграната по пријему и скрининзи на 8 - 10 дана. У тренутку посете је било 187 миграната са телесним вашима, 2 је имало шугу и 3 богиње - варичеле, који су у изолацији. Раније је био и 1 мигрант који је оболео од маларије и он је лечен на Клиници за инфективне и тропске болести Клиничког центра Србије, а у болници у Сремској Митровици су тренутно хоспитализована 2 мигранта. Одређени су дани за стоматолошке и гинеколошке прегледе у Дому здравља у Шиду. Лекарка наводи и да се свакодневно на прегледе јављају мигранти са повредама и да трауматске повреде пријављује Лекарима света (организацији која ју је ангажовала), а да они те информације прослеђују даље.

Здравствени картони се воде на енглеском језику и предају се мигрантима приликом напуштања Центра, како би им се омогућио континуитет здравствене заштите након напуштања Републике Србије, што НПМ сматра добром праксом.

Психолошкиња обави 7 - 10 разговора дневно са мигрантима, више са женама, који јој се обраћају најчешће због траума које имају као последице насиља која су доживели на путу до Републике Србије или приликом враћања у нашу земљу из Републике Хрватске. Психолошкиња им пружа подршку, даје клиничку процену и по потреби упућује на специјалистички преглед код психијатра. Наводи и случајеве насиља које је малолетни мигрант претпрео од локалне деце током прошле недеље и сумње на експлоатацију малолетног мигранта са инвалидитетом, кога је Центар за социјални рад у Шиду сместио у Прихватни центар у Шиду, али је он убрзо отишао, јер се плашио депортације.

6.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би довољна количина лекова била доступна за потребе лечења миграната који се налазе у Прихватном центру у Шиду.

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би лекари ангажовани у Прихватном центру у Шиду трауматске повреде које уоче на мигрантима, за које постоји сумња да су настале као последица насиља према њима, пријаве руководиоцу Центра.

Разговор је обављен и са координаторком кутка за децу. Поред ње, која је специјализовани психолог, у кутку ради цео тим: педагог, фацилитатор (који има 1 - 2 радионице недељно са децом), 2 преводиоца (преводиоца за арапски има 3 - 4 организоване активности са децом, а држи им и часове енглеског) и спортски фацилитатор (који ради са децом старијег узраста). Адолесценти се обучавају и за рад на рачунару и раде се вршњачке едукације (тинејџерке читају приче деци). Постоји и одвојени кутак за мајке са децом до 2 године, где могу добити потребну едукацију и

савете о исхрани и одгајању деце. Обезбеђени су храна за бебе и пелене, а кутак поседује и 3 туш кабине које углавном користе мајке и деца. Такође, две медицинске сестре су присутне 24 сата свих седам дана у недељи и раде у две смене. Малолетницима без пратње се поклања посебна пажња и врше се додатни напори у циљу повезивања са примарном породицом. Поменут је и случај када је једној девојчици без пратње пронађена хранитељска породица, али је она одбила да напусти Центар. Координаторка наводи да су деца у разговору са њом помињала разне тешкоће које су имали на путу, али не и да су сама трпела насиље (махом помињу да су га трпеле мајке и то највише током боравка у Бугарској).

Обављени су интервјуи са више миграната, који су се члановима тима НПМ пожалили на поступање службеника Комесаријата и услове у којима бораве. Мигранткиња је навела да су службеници Центра једном приликом претукли њеног супруга наочиглед њиховог малолетног сина, који још увек има трауме од наведеног догађаја. Према њеним речима, до инцидента је дошло након што је супруг затражио храну за породицу јер је цео дан нису добили, а остале породице јесу. Тада су га службеници претукли електричним палицама и позвали полицију. С обзиром да је супруг том приликом задобио тежу повреду руке, затражио је од лекара да се повреде фотографишу. Лекар је, даље наводи, био изузетно нељубазан, одбио је да то учини и рекао да иде код психијатра да се лечи. Наведени догађај нису пријавили јер немају коме. Показала је пресуду из које се види да је против супруга вођен прекршајни поступак и да је он због ремећења јавног реда и мира осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара. Потом се још неколико миграната изјаснило да су такође тучени и малтретирани од стране службеника Центра, што је потврдило око 20 окупљених миграната. Наводе да поучени искуством раније поменутог Авганистанца нису пружали отпор, јер немају новца да плате новчану казну, не желе у затвор и нису у могућности да докажу невиност. Сви ови мигранти су такође навели и да се однос службеника према њима мења у зависности од тога чија је смена, као и да су у пар наврата видели да су ударили и жене. Једна од мигранткиња је навела пример да је приликом туче њеног супруга са другим мигрантом покушала да их раздвоји, када се умешао службеник Центра и одгурнуо је на земљу, а друга да је службеник Центра викао на њу и јако је одгурнуо када је желела да иде са мајком на лекарски преглед. Додају и да су службеници иначе веома нељубазни, да немају поштовања према женама, да иако их не разумеју имају утисак да их псују и упућују им погрдне речи и да је јако тешко успоставити комуникацију са њима и добити од њих неке информације.

Напред наведено указује на велики број притужби на поступање службеника Комесаријата према мигрантима који су смештени у овом Центру. На овакве проблеме НПМ није наишао у другим прихватним центрима и установама за смештај миграната које је до сада посећивао. Уз то, службеници Комесаријата који руководе радом Центра – координаторка и вођа смене – током посете навели су да немају сазнања о лошем поступању службеника Центра, односно да им се мигранти нису жалили. Имајући у виду наведено, као и да ће мигранти дужи временски период остајати у Центрима, НПМ сматра да би Комесаријат требао да предузме мере у циљу превенције било каквог неадекватног поступања службеника према мигрантима.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Шиду поставити видео надзор над свим заједничким просторијама и двориштем Центра и истаћи видна обавештења о томе, на језицима које мигранти који су смештени у Центру разумеју.

Комесаријат за избеглице и миграције ће обезбедити да се снимци видео надзора чувају најмање 30 дана.

Комесаријат за избеглице и миграције ће успоставити ефикасан механизам притуживања на рад лица ангажованих у установама за смештај миграната и тражилаца азила и све наводе о лошем поступању ће испитати са дужном пажњом.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у свим установама за смештај миграната и тражилаца азила истаћи обавештења о могућности и процедури притуживања на рад лица ангажованих у установама и информације о релевантним организацијама које им могу пружити помоћ у томе.

Интервјуисани мигранти даље наводе да су по пријему у Центар прошли комплетни лекарски преглед, да се на сваких 7 дана раде контролни лекарски прегледи због телесних ваши и да се медицинска помоћ пружа по потреби, али да осим лекова за болове све остало сами купују. Поједини имају бојазан да сваког момента могу бити избачени због тога што немају никакве папире. Такође, наводе да је хигијена веома лоша, те да је очишћено пред долазак тима НПМ. Жале се на мањак туш кабина и на недостатак топле воде и средстава за одржавање хигијене: наводе да једну туш кабину користи по 40 породица, да добијају 3 – 4 кесице шампона за породицу од 9 чланова за 7 дана и да тоалет папир не добијају. Поједини мигранти у истакли да су због овога принуђени да се туширају у оближњем хотелу. Тим НПМ је уочио да у собама у којима су обављени интервјуи нема грејања, да је присутна влага на зидовима, да је хигијена лоша и да нема стакла на прозорима, већ су постављени душеци који спречавају улазак ваздуха споља. Наводе такође да интернет имају, али да је изузетно слаб. Није било значајнијих примедби на исхрану, али су поједини истакли да је једнолична.

НПМ очекује да ће се завршетком поменутог изградње објекта за смештај и санитарног блока и унапређењем система грејања побољшати смештајни услови у Прихватном центру у Шиду.

Интервјуисани мигранти су навели да су у Републику Србију ушли у претходних неколико месеци и да им је намера да стигну у развијене земље Европе, као и да им је излазак из Центра дозвољен, али да морају да се врате увече до 22 часа.

Мигрант из Сирије је изнео примедбе на поступање полицијских службеника из Димитровграда: навео је да га је пре два месеца, када је ушао у Републику Србију, заједно са још 12 миграната, међу којима је било и деце, полиција присилно вратила у Републику Бугарску. Према његовим речима, полицијски службеници су их камионом одвезли до границе са Бугарском и рекли им да се врате тамо. Тиму НПМ је дао податак о броју регистарске таблице службеног возила Министарства унутрашњих послова које су користили полицијски службеници: *BG 330-ŠN*. У Бугарској су 21 дан провели у затвореном кампу, а онда су уз помоћ кријумчара успели да поново пређу бугарско-српску границу. **НПМ жели да добије коментаре Министарства унутрашњих послова на ове наводе.**

8.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће испитати наводе о учешћу полицијских службеника који су користили службено возило са регистарском таблицом број BG 330-ŠN у присилном враћању миграната из Републике Србије у Републику Бугарску.

5. Прихватни центар у Адашевцима

Прихватни центар у Адашевцима поново ради од јула 2016. године и од тада је у њему било смештено 2623 мигранта. На дан посете, у Центру се налазило њих 1009: 320 мушкараца, 198 жена, 291 дечака и 200 девојчица, од тога 134 самаца и 49 малолетника без пратње. Највише их је из Авганистана (474), Ирака (242), Сирије (136), Пакистана (68) и Ирана (51). У Центру се налазе 4 недавно рођене бебе и 17 деце млађе од 1 године.

За разлику од друга два посећена Центра, у овом се налази 310 миграната са потврдама о израженим намерама за тражење азила. Овим потврдама се упућују у Прихватни центар у Адашевцима због попуњености капацитета у центрима за азил и најчешће их издају Полицијске управе у Београду и Сремској Митровици. Упркос овоме, службеници Канцеларије за азил нису долазили у Центар.

9.

УТВРЂЕНО

Канцеларија за азил није регистровала нити предузела остале радње прописане Законом о азилу према мигрантима којима су издате потврде о израженим намерама да траже азил у Републици Србији и који су упућени у Прихватни центар у Адашевцима.

РАЗЛОЗИ

Овлашћени службеник Канцеларије за азил врши регистрацију странца и чланова његове породице.

Регистрација обухвата:

- 1) *утврђивање идентитета,*
- 2) *фотографисање,*
- 3) *узимање отисака прстију и*
- 4) *привремено задржавање свих исправа и докумената који могу бити од значаја у поступку азила, о чему се странцу издаје потврда.*

Странац који поседује пасош, личну карту или други идентификациони документ, дозволу боравка, визу, извод из матичне књиге рођених, путну карту, односно другу исправу или какво писмено од значаја за поступак добијања азила, дужан је да их приложи приликом регистрације или подношења захтева за азил, али најкасније до саслушања.

По извршеној регистрацији странцу се издаје лична карта за лица која траже азил.

Странцу који намерно омета, избегава или не пристане на регистрацију из става 1. овог члана није допуштено да поднесе захтев за азил.

Начин вршења регистрације из става 1. овог члана прописује министар.¹¹

¹¹ Закон о азилу, члан 24.

Канцеларија за азил ће у сваком Центру увести свакодневно дежурство овлашћених службеника Канцеларије.

Овлашћени службеник Канцеларије за азил ће странца који је изразио намеру да тражи азил одмах по пријему у Центар регистровати у складу са Законом о азилу, након чега ће му без одлагања издати личну карту, којом приликом ће се, у сваком конкретном случају, ценити потреба за доношењем мере ограничења кретања тог лица (одређивањем боравка у Прихватилишту за странце под појачаним полицијским надзором или забраном напуштања Центра за азил, одређене адресе, односно одређеног подручја).¹²

ПРЕПОРУКА

Канцеларија за азил ће према мигрантима којима су издате потврде о израженим намерама да траже азил у Републици Србији и који су упућени у Прихватни центар у Адашевцима предузети радње прописане Законом о азилу.

Један број миграната је у овај Центар пребачен из неформалних места окупљања (из паркова и сл.). Регистрација Министарства унутрашњих послова би требало да почне 05. децембра 2016. године. У Центру се, поред једнообразних евиденција које воде сви Центри, води и детаљна евиденција о распореду миграната по спаваоницама.

У Центар се сада примају само мигранти које је полиција упутила у овај Центар. Ако немају документацију о томе, мигранти се не примају већ се упућују да се пријаве у полицијску станицу.

Званични капацитет Центра је 1080 кревета. Према наводима руководиоца Центра, нема довољно постељине, а такође недостаје и средстава за одржавање хигијене.

10.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Адашевцима обезбедити довољне количине постељине и средстава за одржавање личне хигијене и хигијене простора.

Ангажовано је 14 – 16 службеника Комесаријата, у три смене. Око 80% службеника су мушкарци. С обзиром да су скоро две трећине миграната у Центру жене и деца, НПМ сматра да би требало повећати број службеница.

11.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће повећати број службеница у Прихватном центру у Адашевцима.

Поред њих, на одржавању објекта и сличним пословима је ангажовано око 20 особа, од тог броја 9 особа задужених за хигијену који раде у 3 смене по њих 3. Полицијски службеници су према наводима присутни 24 сата дневно. Заједничке просторије снимају 16 камера, од којих 3 нису биле у функцији у тренутку посете, а којима приступ

¹² Препорука Заштитника грађана бр. 75-6/14 од 10. фебруара 2014. год, препоруке 5.2 и 5.3

имају службеници Комесаријата. Снимљени материјал се чува 1 месец. Просторије које су под видео надзором немају истакнуто обавештење о томе.

12.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће унутар просторија Прихватног центра у Адашевцима које су под видео надзором на видном месту истакнути обавештења о томе, на језицима које мигранти који су смештени у Центру разумеју.

С обзиром да су више од половине миграната деца, од посебног значаја је рад кутка за децу. Деца су подељена у васпитне групе у складу са узрастом и полом и за њих су организовани рад на рачунару, гледање цртаних филмова и учење енглеског и немачког језика. У кутку се ради и са породиљама и трудницама.

У Центру постоји продавница са намирницама чије су цене у нивоу тржишних. У плану је организовање психосоцијалне помоћи и опремање кухиње капацитета за припрему 1500 – 2000 obroka, у којој би се припремала јефттинија и квалитетнија храна у количини довољној за мигранте у сва три Центра. У наредном периоду ће анкетирати мигранте о њиховим жељама и потребама за храном.

Обављен је разговор са лекаром и медицинским техничарем који су ангажовани у Центру, који су навели да се обави од 70 – 120 прегледа дневно у све 3 смене (као што је раније наведено, медицинско особље је присутно у овом Центру 24 сата дневно). Према наводима, дешава се и да мигранти имају трауматске повреде, које су углавном настале у њиховим међусобним тучама. Специјалиста интерниста долази у Центар 2 пута недељно, педијатар 1 или 2 пута недељно, а консултативни прегледи психијатра се обављају у Дому здравља у Шиду, где се такође обављају и гинеколошки и стоматолошки прегледи. У тренутку посете, 49 миграната је имало телесне ваши, а шугу 5 или 6.

И у овом Центру су обављени интервјуи са више миграната, оба пола, који већином путују са породицама у којима има и деце. Жалили су се да је пут због умора и глади био тежак, на услове у којима су боравили у кампу у Грчкој и да су опљачкани од стране кријумчара. Нису имали примедбе на поступање српске полиције. Истакли су да у Центру бораве неколико месеци, да је огромна неизвесност, да деца непрекидно плачу и да је великом броју људи погоршано психичко стање. И у овом Центру су се интересовали када ће на њих доћи ред за пријем код мађарских власти и изражавали сумњу у регуларност процедуре. Обезбеђено им је све што је неопходно за децу (пелене, храна за бебе...), а трудницама су омогућени редовни лекарски прегледи. Од проблема у Центру наводе да је храна изузетно лоша, да се сервира хладна и да им не дозвољавају да је уносе у собу. Поједини су истакли проблем лоше хигијене, недостатка топле воде и недовољног грејања у собама, а већина се пожалила на недостатак средстава за одржавање личне хигијене. Према наводима миграната, шатори су у тренутку посете НПМ били загрејани, јер је грејање укључено пре посете. Истичу и да се одећа и обућа не деле свима подједнако: мигранти од 7 до 18 година добијају и гардеробу и обућу, док мигранти старији од 18 година могу да добију само гардеробу. Било је и примедби на пружање здравствене заштите: неколико миграната се пожалило да им нису омогућени специјалистички прегледи иако су се обраћали лекарима који раде у Центру. Једна мигранткиња је навела да није одведена код стоматолога, а једна да има гипс на нози и

да због болова већ 3 недеље безуспешно тражи да је одведу на преглед. Један мигрант се пожалио да је његова супруга у јако лошем психичком стању, да јој није пружена било каква психолошка подршка нити лекарски преглед и да се плаши да ће одузети себи живот. Поједини мигранти су говорили и о лошем и непристојном односу који према њима имају службеници Комесаријата.

13.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће испитати наводе о онемогућавању специјалистичких лекарских прегледа мигрантима који су смештени у Прихватном центру у Адашевцима, а у случају утврђених недостатака предузеће мере у циљу унапређења приступа специјалистичкој здравственој заштити.